

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1969 • ČÍSLO 4 • SVAZEK 74

LADISLAV ZAPLETAL — JAN KREJČÍ — JAROMÍR KORČÁK

XI. SJEZD ČESKOSLOVENSKÝCH GEOGRAFŮ V OLOMOUCI

Podle usnesení X. jubilejního sjezdu československých zeměpisců a valného shromáždění Československé společnosti zeměpisné v Prešově 4. září 1965 se konal XI. sjezd čs. geografů v Olomouci. Jeho přípravou byla pověřena severomoravská pobočka ČSZ Opava jako první pobočka v ČSSR, jíž bylo svěřeno pořádání celostátního sjezdu už podruhé.

Jedenáctý sjezd se měl konat ve dnech 26. až 31. srpna 1968, ale z obecně známých důvodů se v těch dnech uskutečnit nemohl. Geografové se sešli v Olomouci v náhradním termínu ve dnech 29. června až 4. července 1969 v rámci oslav 75letého trvání Společnosti a v politicky silně rozjittené době. Přesto byl tento sjezd z hlediska členské účasti kvantitativně i kvalitativně mimořádně úspěšný a vyústil v nejméně 5 prvků, jimiž se trvale zapsal do dějin české geografie: 1. Za účasti vedoucích představitelů české i slovenské geografie byla na XI. sjezdu Československá společnost zeměpisná při ČSAV federalizována a založena Česká společnost zeměpisná. 2. Prvně se na tento sjezd sjeli kromě graduovaných geografů také vysokoškolští posluchači, zatím pouze oficiální zástupci universit, členové akademických odborů a pomocné vědecké síly vysokoškolských kateder zeměpisu. 3. O náplni a době konání sjezdu rozhodlo nejširší plénum našich zeměpisců v rámci celostátní ankety, pořádané více než rok před sjezdem. 4. Při příležitosti XI. sjezdu vyšlo několik užitečných publikací, byla odhalena pamětní deska F. Machátovi, byla zavedena pěkná tradice vzpomínky na navždy odešlé geografy, znovu byla připomenuta stará snaha zajistit konečně soustavnou periodickou bibliografii českých zeměpisných publikací v náležité úrovni. 5. Prvně byl na olomouckém sjezdu zvolen ústřední výbor Společnosti tajným hlasováním; této nejdemokratičtější formě hlasování předcházela velmi kritická otevřená diskuse, která měla odezvu v překvapivém složení nového výboru ČSZ. Nově zvolený výbor ČSZ má ty nejlepší předpoklady dosáhnout kvalitativnějšího zvratu k zvýšení geografického efektu i společenského významu ČSZ. Předkládáme zde faktografický záznam uskutečněného sjezdu, který byl vzhledem k době, v níž se měl konat a konal, organizačně málo vděčný a problematikou složitý.

Příprava sjezdu. Pobočka Opava byla pořádáním XI. sjezdu pověřena dne 4. 9. 1965; přípravné práce zahájila v roce 1966. Představa, že se na přípravě sjezdu podílela většina členů obou olomouckých kateder geografie, by byla mylná; někteří z jejich členů se sjezdu nezúčastnili a jiní se ani k účasti na sjezdu nepřihlásili. Přípravná komise se sešla 27krát ke schůzím a mnohokrát k realizaci

úkolů, jejichž vykonávání představuje mnoho pracovních hodin. Přijala asi 500 listovních zásilek a odeslala 570 jednotlivě napsaných dopisů a 29 poštovních zásilek hromadných o celkovém počtu asi 2 900 kusů (!). Kromě korespondenčních listů napsali členové přípravné komise několik set stran strojopisu při přípravě sjezdových tisků. To vše dělali obětavě v přesvědčení, že tato péče povede ke konsolidaci ČSZ, jejíž stav organizační i pracovní je v současném období v kritickém stavu.

Protože přípravná komise nedisponovala seznamem všech asi 1 200 členů ČSZ a ústředí Společnosti odmítlo tyto pozvánky na sjezd rozeslat nebo aspoň dodat úplný seznam členů, předala přípravná komise v únoru 1968 tisky v příslušných počtech jednotlivě 11 pobočkám. Při této příležitosti se opět prokázala tehdejší organizační úroveň ústředí i některých poboček: zatímco sjezdová komise usilovala o urychlené vytištění a rozeslání pozvánek, některé pobočky nedokázaly předat tisky svým členům ani za několik měsíců, tedy dlouho po termínu, k němuž měli členové svou přihlášku odevzdat; jedna z poboček přihlášky dokonce ztratila a další je rozeslala „výběrově“, takže někteří členové nebyli snad na XI. sjezd pozváni dodnes. Proto přípravná komise předala pobočkám ještě výtisky navíc a rozesílala tisky i na pracoviště a jednotlivcům.

Souběžně byla zeměpisná veřejnost v ČSSR informována o přípravných pracích v geografickém tisku. Kromě množství zpráv v periodickém tisku bylo k XI. sjezdu vydáno též několik tisků samostatných, které stojí za to v této souhrnné zprávě zaznamenat:

1. XI. sjezd československých geografů v Olomouci 26.—30. srpna 1968. 44 stran.
2. Referáty XI. sjezdu československých geografů. 50 str., rotaprint.
3. Bibliografie publikační činnosti členů XI. sjezdu čs. geografů, 36 str., registruje na 600 titulů od 78 autorů.
4. Demek J.: Komplexní fyzicko-geografický výzkum v Československu. — Úvodní sjezdový referát, 8 stran.
5. Trávníček D.: Členové ČSZ zesnulí v letech 1965—1968. 8 stran.
6. Geograf František Machát. 8 stran.
7. Průvodce k exkurzím XI. sjezdu čs. geografů v Olomouci 1968. 135 stran, 10 příloh. Připravili B. Hřibová-Nováková a A. Ivan, vydal Geografický ústav ČSAV v Brně.

Základní soubor referátů pro XI. sjezd byl otištěn ve Sborníku ČSZ 73; str. 101—154 a 179—190. Do tohoto souboru byly pojaty všechny referáty, jejichž autoři je dodali v plánovaném termínu a které byly v lektorském řízení doporučeny k otištění.

Kromě výše uvedených publikací vydaných speciálně pro členy sjezdu obdrželi členové sjezdu ještě řadu dalších tisků, které pro ně získala přípravná komise XI. sjezdu většinou zdarma; všichni přihlášení obdrželi orientační plán města Olomouce 1 : 10 000, turistickou mapu Olomouce 1 : 100 000, geografickou charakteristiku Olomouce v časopise Lidé a země [17 = 1968, č. 6, s. 277—282], reprezentativní drobný tisk o historii a stavebních památkách města Olomouce a dále originální fotografie — letecký pohled na historické jádro Olomouce a pohled na sjezdovou budovu, 24stránkovou „Bibliografii publikační činnosti učitelů katedry geografie přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci za léta 1956—1965“. Velmi užitečným tiskem, který obdrželi všichni členové sjezdu, bylo číslo Zpráv Geografického ústavu ČSAV, které otisklo „Orbis geo-

graphicus Čechoslovacus“ [č. 3 a 4 ročníku 1968, 52 stran]. Dále obdrželi členové sjezdu propagační letáky Kartografického nakladatelství a Státního pedagogického nakladatelství, tisk o hotelu, v němž byli ubytováni na exkurzích a jízdní i letové řády vydané separátně pro Olomouc. Každý člen XI. sjezdu obdržel také výtisk olomouckých novin Stráž lidu [49 = 1969, č. 76 z 28. června 1969], který otiskl úvodník o XI. sjezdu geografů v Olomouci [str. 1 a 2] a samostatný článek o odhalení bronzové pamětní desky geografu F. Machátovi [str. 3]. Všichni členové sjezdu obdrželi také mapovou a knižní publikaci „Japonsko“ z edice Poznáváme svět, a mapu Mexika 1 : 6,000 000 vydanou k současným olympijským hrám. Zdaleka největší ohlas však měla u členů sjezdu reprezentativní a nákladná publikace s dvanáctibarevnými reprodukcemi starých map Čech, Moravy a Slezska; velká část členů sjezdu si vyžádala tuto publikaci duplicitně, nebo ve více výtiscích.

Další tisky mohly být věnovány pouze některým členům sjezdu; např. v r. 1969 vydaná kniha „Počátky města Krnova“ [48 stran], „Geomorfologie Osoblažské pahorkatiny“ [175 stran], „Mapa přírodních krajín ČSSR 1 : 200 000 — list Olomouc“, „Mapa Měsíce“ 1 : 5,000 000 s průvodním textem, nebo práce L. Zapletala „Antropogenní reliéf Severomoravského kraje“ [66 stran textu a 9 stran příloh].

Členská účast na XI. sjezdu. Ve dvacetiletí 1948—1968 byl XI. sjezd čs. geografů v Olomouci svým rozsahem největším celostátním sjezdem našich zeměpisců. Pouze V. sjezd v roce 1947 měl více účastníků (I.—X. sjezd měly 80, 103, 123, 98, 673, 123, 113, 201, 114 a 230 členů).

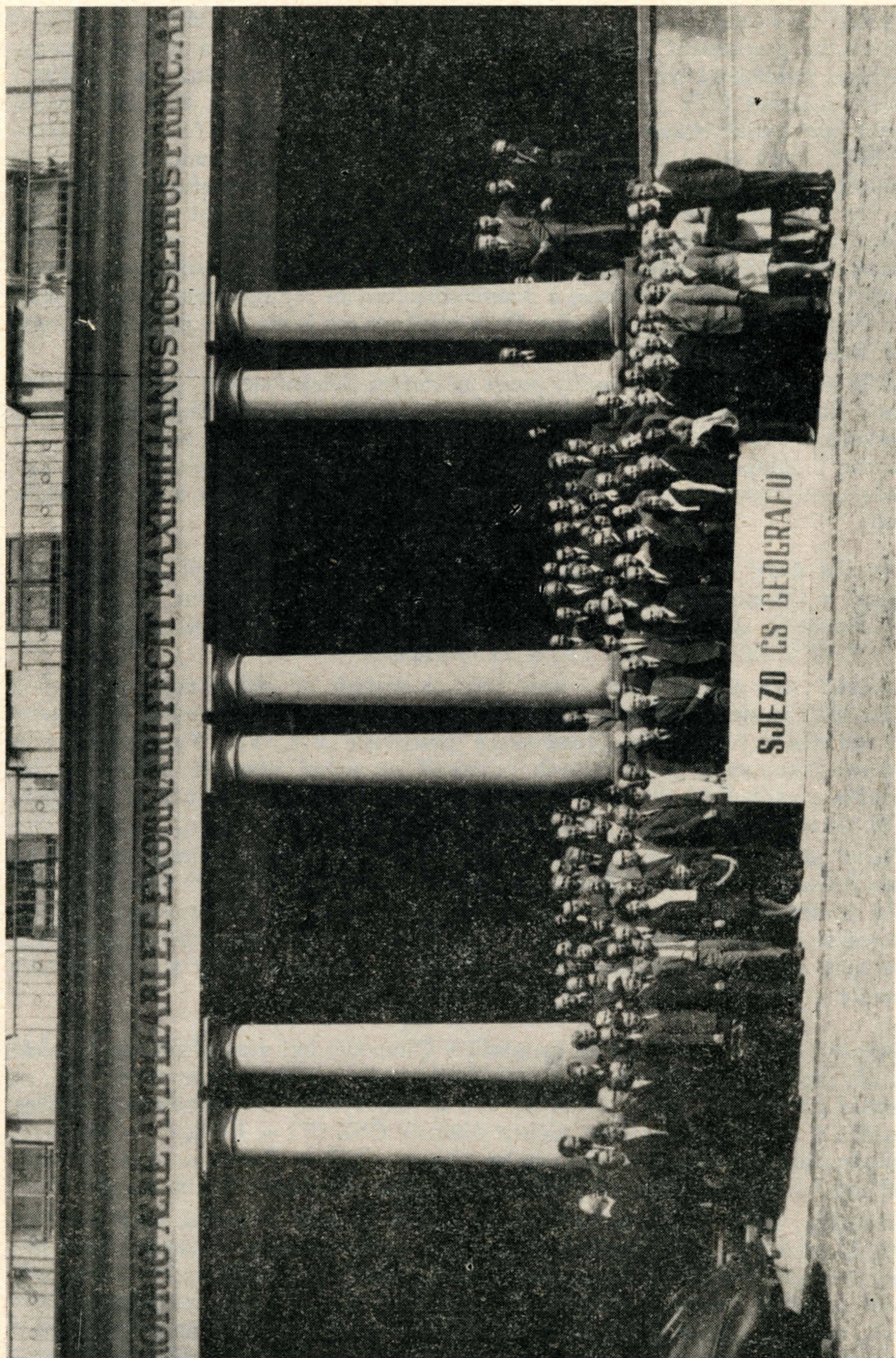
Z téměř 300 přihlášených v roce 1968 a dalších 30 přihlášených, dodatečně v roce 1969 se sjezdu zúčastnilo celkem 250 osob. Mezi zastoupenými 104 pracovišti nechybělo žádné větší geografické pracoviště v ČSSR. Vysokoškolských, vědecko-výzkumných a podobných pracovišť se svými zástupci zúčastnilo 51, středních a základních škol 53. Přitom středoškolská profesori a učitelé zeměpisu tvořili zhruba jednu třetinu členů sjezdu.

Pokud jde o účast členů ČSZ, byly na sjezdu zastoupeny jednotlivé pobočky takto: Praha (27 % svých členů), Opava (26 %), Brno (18 %), Plzeň (15 %), České Budějovice (12 %), Ústí nad Labem (11 %). Jakožto stavovské orgány vysokoškolských posluchačů zeměpisu byly zastoupeny i akademické odbory ČSZ, které byly v r. 1951 nešťastným direktivním opatřením zrušeny a svou činnost obnovily v Praze v květnu 1968 a v Olomouci v červnu 1968.

Odložení sjezdu. XI. sjezd čs. geografů v Olomouci byl včas připraven k zahájení 26. srpna 1968. O tom, že nebude sjezd možné zahájit v stanovený den, se rozhodlo už dne 21. srpna 1968; zprávu o tom vysílal Československý rozhlas a později ji otiskl jako redakční sdělení Sborník ČSZ [73 = 1968, č. 3, str. 317]. Rozhodnutím předsednictva ústředního výboru ČSZ v Praze ze dne 10. září 1968 byl XI. sjezd odložen na první dny školních prázdnin v letním období 1969.

Důsledky, které měl vynucený odklad sjezdu na jeho přípravu, byly tak rozsáhlé, že sotva kdo z účastníků sjezdu si je v plném rozsahu uvědomil, když pořadatelé o nich zvláště nejednali. Jen výběrově uvedme několik změn, které podmínilo odložení sjezdu o rok: Neuskutečnila se slíbená účast ministra školství ČSSR, mnozí z přihlášených členů sjezdu se v novém termínu nemohli účastnit a pro rok 1969 nebylo dosaženo dříve povoleného uvolnění učitelů z jejich pracovišť ve dnech špičkového zatížení končícího školního roku. Účast zahraničních

1. Členové XI. sjezdu československých geografů shromáždění před budovou pedagogické fakulty Palackého university na Žerotínově náměstí v Olomouci. (Snímek z archivu *L. Zapletalá*.)

hostů se rovněž nemohla v r. 1969 realizovat a konečně byla pro termín v r. 1969 přímo nedoporučena. Mnohé z připravených sjezdových referátů zastaraly a rovněž některé pracně zajištěné a draze zaplacené sjezdové tisky pozbyly během jednoletého odkladu na své hodnotě. Bylo třeba zlikvidovat připravenou sjezdovou výstavu k celoročnímu uložení, s finančními ztrátami stornovat různé objednané služby atd.; mnohé náklady vynaložené na přípravu sjezdu v řádném termínu 1968 byly nenávratně ztraceny. Zdaleka nejvíce však byl sjezd poškozen ztrátou elánu členů ČSZ a zastavením pracovního rozběhu, který už pak nedosáhl počáteční vysoké úrovně. Zeměpisce se pak sjeli v r. 1969 do Olomouce bez oprávnění k slevě jízdného, která mohla být zajištěna jen pro rok 1968, a navíc v době se silně zvýšenými obchodními cenami při srovnání s r. 1968. Tím více je třeba ocenit, že se sjezd i v novém termínu uskutečnil důstojně v plném rozsahu.

V období mezi řádným a náhradním termínem XI. sjezdu byli přihlášení účastníci informováni jednak cestou poboček, jednak zvláštními sjezdovými tisky, především „Dodatečným sdělením k účasti na XI. sjezdu československých geografů v Olomouci 29. června až 4. července 1969“. Program XI. sjezdu zůstal v r. 1969 ve srovnání s programem ohlášeným na r. 1968 nezměněn.

PŘEDSJEZDOVÉ AKCE

1. *Otevření sjezdové výstavy* v neděli 29. června 1969 ráno bylo první akcí v rámci XI. sjezdu. Byla to výstava, jejíž náplň byla už dva roky před sjezdem organizována a koordinována. Pro výstavu byly vyžádány rozsahem omezené expozice jednotlivých geografických pracovišť ČSSR, všech poboček ČSZ, pořadatelů minulých sjezdů, redakcí, atd. Z celkem 7 samostatných expozic měly na výstavě čelné postavení expozice Kartografického nakladatelství, Státního pedagogického nakladatelství Praha a redakcí zeměpisných časopisů. Velkou pozornost vzbudila expozice vysokoškolských kateder geografie; poměrně málo byly zastoupeny výstavy jednotlivých členů ČSZ. Samostatnou expozici dodala i Československá společnost zeměpisná. Podrobněji byla nastíněna náplň sjezdové výstavy v katalogu, vytištěném pro termín v r. 1968. Ve srovnání s tímto tiskem však došlo v r. 1969 k několika změnám: Nebyla dodána expozice přihlášená Městským muzeem v Ostravě, pouze částečně byla vystavena expozice Geografického ústavu ČSAV, nebyla dodána expozice katedry geografie přírodovědecké fakulty University Palackého a pro odstěhování doc. dr. Č. Harvalíka do Švýcarska nebyla realizována expozice katedry mapování a kartografie ČVUT.

Výstava, měla velkou odezvu. Protože byla instalována v sálech budovy, v níž byli ubytováni všichni účastníci sjezdu, a že byla otevřena i v pozdních večerních hodinách, byla hojně navštívena. Propagaci geografie rovněž posloužilo, že reportáž z této výstavy vysílala Československá televize.

2. *Odhalení pamětní desky geografu F. Machátovi* v jeho rodišti u Olomouce. Desku odhalil vědecký tajemník ČSZ dr. O. Pokorný v Horce n. M. dne 29. června 1969 za účasti 380 osob, mezi nimiž bylo 55 členů Československé společnosti zeměpisné z poboček Opava, Brno a Praha. K slavnostnímu odhalení vydala pořádající pobočka osmistránkový bibliografický tisk „Geograf František Machát“ a připravila k otisknutí ve Sborníku ČSZ studií o tomto představiteli moderní české geografie první poloviny tohoto století [73 = 1968, č. 2, s. 149–154]. Kromě těchto dvou publikací otiskly fotografie desky s údaji o ní a nástinem průběhu slavnostní akce také Stráž lidu [49 = 1969, č. 76, s. 3] a základní sjezdový tisk [str. 13 a 41].

3. *Ústřední výbor Československé společnosti zeměpisné* se sešel v rámci před-sjezdových jednání v zasedací síni přírodovědecké fakulty University Palackého v neděli 29. června 1969 v téměř úplném složení. Osmnácti přítomným před-sedali univ. prof. dr. J. Korčák a univ. prof. dr. M. Lukniš. Vzhledem k tomu, že dva z přítomných členů ústředního výboru měli k projednávaným osobním otázkám takovou přemíru diskusních poznámek a návrhů, že nad tím byl nucen vyslovit na schůzi podiv i předsedající, nedošlo na této schůzi k rozhodnutím, která by významněji podpořila průběh sjezdu. Zápis z této schůze dodnes nebyl schválen, proto další podrobnosti o ní neuvádíme.

4. *II. kolokvium Ústřední odborné skupiny pro historickou geografii* se konalo 30. 6. 1969 v 9 hod. za téměř stoprocentní účasti členů této skupiny a několika hostí. V první části jednání skupiny přednesli referáty dr. K. Bednář [Práce a pracovní zaměření odd. historické geografie HÚ ČSAV], dr. J. V. Horák [Geografie, zvláště její fyzická část, na mapách historických], dr. O. Pokorný, CSc. [Některé poznatky z výzkumu vývoje územního členění v Čechách od 18. století], dr. J. Schulz, CSc. [Příspěvek k poznání vývoje česko-moravských hranic], dr. D. Trávníček [Územní vývoj Těšínska) a dr. J. Žudel. Z hostí přednesl univ. prof. dr. E. Černý Poznámky k metodologii terénního výzkumu zaniklých středověkých pluzin a dr. M. Štěpánek, CSc., úvahu o vztahu dějin osídlení a geografie. V druhé části kolokvia byly projednány návrhy na tematiku další společné práce v rámci odborné skupiny. Pracovní náplň tohoto početně dobře navštíveného kolokvia, k němuž byl rozmnožen už 16. května 1969 speciální oběžník, byla dobře připravena zásluhou zvláště dr. O. Pokorného, CSc.

5. *Pracovní schůzka skupiny pro ekonomickou regionalizaci*, jejímiž členy jsou hospodářští geografové vedení prof. dr. M. Blažkem, se uskutečnila rovněž 30. 6. 1969. Této krátké a spíš improvizované než připravené schůzky, mající jednostrannou náplň a malý ohlas, se účastnil pouze nepočetný kolektiv.

6. *Jubilejní schůze k 10. výročí založení opavské pobočky Československé společnosti zeměpisné pro Severomoravský kraj* se konala 30. 6. 1969 ve 14 hod. Slavnostní projev na ní přednesl L. Zapletal, předseda pobočky od jejího založení plyných deset let. Po sděleních funkcionářů pobočky J. Dudy a J. Raschendorfera přednesli vzpomínkové příspěvky zasloužilí členové J. Bechný a J. Směja z Opavy a F. Urbanec z Frýdku-Místku. Odstupující předseda L. Zapletal doporučil ke zvolení užší výbor ve složení J. Bechný, J. Duda a J. Raschendorfer. Členská schůze pobočky pak tajnou volbou zvolila za nového předsedu J. Dudu a zvolila i dalších 9 členů nového výboru. Široká účast 72 členů pobočky ze všech 10 okresů Severomoravského kraje byla dokladem o současné vysoké aktivitě členů této pobočky, která je 4. nejstarší z 11 poboček ČSZ při ČSAV a počtem svých členů 2. největší v ČSSR; ke dni schůze měla 192 členů. Po schůzi si členové společně prohlédli sjezdovou výstavu a malá část se jich účastnila prohlídky města.

7. *Organizovaná prohlídka města Olomouce*, která se uskutečnila dne 30. června v 17 hodin, měla nepředvídaně vysoký počet zájemců. Tato exkurze byla jen jednogodinová a byla účastníky vděčně přijata, přestože měla z hlediska geografie nízkou odbornou úroveň, když výklady podával nezeměpisec. Bylo chybou pořadatelů sjezdu, že nedokázali pro tuto akci uvolnit ty dva členy, kteří se pro ni připravovali jako odborní geografičtí průvodci. Jistým vyvážením tohoto nedostatku byla k sjezdu publikovaná geografická charakteristika města Olomouce [Lidé a země roč. 17, č. 6, s. 277–282], kterou obdrželi všichni účastníci

sjezdu; zatímco o historii Olomouce vycházejí publikace takřka každoročně, komplexní geografická charakteristika Olomouce před XI. sjezdem nevyšla řadu desetiletí.

*

Slavnostní zahájení XI. sjezdu se konalo dne 30. června 1969 v 19 hodin ve velkém sále Národního domu v Olomouci. Uvedl je 50letý mužský pěvecký sbor Nešvera písněmi J. B. Foerstera „Velké, širé, rodné lány“ a J. Nešvery „Na Moravě“. Hosté pak byli uvítáni na půdě olomoucké university jejím rektorem univ. prof. dr. J. Metelkou. Jménem pořádatelky pobočky uvítal hosty a členy sjezdu předcházejícího dne zvolený nový předseda opavské pobočky ČSZ prom. g. J. Duda. Jménem Akademického odboru přednesl zdravici prom. ped. R. Procházkou. Po těchto uvítáních recitovala prózu K. Čapka „Mapa“ z knihy „Věci kolem nás“ členka J. Panenková. Vzpomínku na 19 českých a slovenských geografů, zemřelých v letech 1965—1969, přednesl dr. D. Trávníček a účastníci uctili památku zesnulých povstáním. Zdravice XI. sjezdu pak přednesli předseda ČSZ při ČSAV univ. prof. dr. J. Korčák, DrSc., nositel řádu práce, předseda SZS při SAV univ. prof. dr. M. Lukniš, DrSc., děkan přír. fak. UK univ. prof. dr. V. Häufler, CSc., v zastoupení děkana přír. fak. UJEP univ. prof. dr. J. Krejčí, DrSc. První část večera uzavřely zdravice předsedů jednotlivých poboček ČSZ, které proslovili RNDr. J. Dosedla z pobočky Praha, univ. prof. dr. M. Nosek, DrSc., z pobočky Brno, RNDr. F. Nekovář z pobočky České Budějovice, dr. J. Rous z pobočky Plzeň a doc. M. Papík, CSc., z pobočky Prešov. Za ústředí ČZS univ. prof. dr. J. Korčák, DrSc.

Po společné večeři odešli členové sjezdu do chrámu sv. Mořice, kde ve 23 hod. vyslechli malý koncert virtuosa A. Schindlera na varhany, které jsou jedním z největších nástrojů svého druhu v Evropě.

VLASTNÍ SJEZDOVÉ JEDNÁNÍ

Bylo zahájeno v úterý dne 1. července 1969 v 9 hodin předsedou přípravné komise XI. sjezdu RNDr. L. Zapletalem, CSc., který předal sjezd k dalšímu vedení předsedovi ČSZ a předsednictvu sjezdu, které tvořili s univ. prof. J. Korčákem další 3 universitní profesoři: M. Lukniš, J. Krejčí a V. Häufler. Na dopolední program byly zařazeny 3 obsáhlé přednášky, jejichž náplň na celostátních sjezdech v ČSSR ustálila již tradice: první o stavu období obecně, druhá o geografii území pořádatelky pobočky a třetí k základní současné problematice v geografii ČSSR.

J. Korčák přednesl „Zprávu o geografii v Československu v mezisjezdovém období 1965—1968“. Podstatnou část tohoto vstupního a hodnotícího referátu, doplněného oslavným dodatkem k 75. výročí trvání ČSZ, otiskl Sborník ČSZ 73: 101—106.

L. Zapletal zaměřil „Nové geografické charakteristiky Severomoravského kraje“ speciálně na antropogenní reliéf území pobočky. Text přednášky v plném rozsahu, doplněný četnými kartografickými přílohami, byl otištěn ve vysokoškolském učebním textu, připraveném k XI. sjezdu [Úvod do antropogenní geomorfologie I, str. 135—201].

J. Demek připravil referát „Komplexní fyzicko-geografický výzkum v Československu“, který byl vydán v plném rozsahu jako samostatný sjezdový tisk

[8 stran] a ve zkráceném znění a v anglickém překladu ve Sborníku ČSZ [73 = 1968, č. 3, str. 229—241]; za nepřítomného J. Demka referát přednesl RNDr. J. Raušer, CSc.

V dalších odstavcích této zprávy bude pojednáno zvláště o náplni fyzicko-geografické (z pera univ. prof. dr. J. Krejčího, DrSc. a zvláště o části hospodářsko-zeměpisné (z pera univ. prof. dr. J. Korčáka, DrSc.).

a) *Fyzická geografie a kartografie na pracovním zasedání XI. sjezdu*

Referáty z oboru fyzické geografie a kartografie byly na XI. sjezdu čs. geografů v Olomouci předneseny v obou dnech pracovního zasedání sjezdu, tj. dne 1. a 2. července 1969. V první den pracovního zasedání byly v rámci úvodních referátů, jak bylo již výše zmíněno, referát L. Zapletala na téma „Nové geografické charakteristiky Severomoravského kraje“ a referát J. Demka „Komplexní fyzicko-geografický výzkum v Československu“.

Dne 2. července byly předneseny referáty z těchto oborů:

I. *Kartografie*: 1. O. K u d r n o v s k á: Poznámky k popisným textům josefského mapování českých zemí. — 2. K. K u c h a ř: Nové materiály k historii slezské kartografie. — 3. L. M u c h a: První český středoškolský zeměpisný atlas. — 4. Z. M u r d y c h: Kartografické metody výzkumu ostrovní hranic dojížděkových regionů. — 5. B. Š i m á k: Současná produkce ze zeměpisných atlasů světa.

II. *Geomorfologie*: 1. Š. B u č k o: Rajonizácia urýchlenej erózie v južnej časti Západoslovenského kraja. — 2. M. H r á d e k: Podíl neotektonických pohybů na modelaci reliéfu okolí města Jihlavy na Českomoravské vrchovině. — 3. A. I v a n: Neotektonické rysy v reliéfu severozápadní části Rychlebských hor. — 4. O. S t e h l í k: K odnosu umělých hnojiv erozí půdy.

III. *Klimatologie*: 1. F. N e k o v á ř: Klimatologie a geografie. — 2. E. Q u i t t: Metoda klimatické rajonizace západní části ČSSR.

IV. *Hydrografie*: 1. E. K ř í ž: Dodatky k výzkumu našich jezer.

Z biogeografie nebyl přednesen žádný referát.

Domnívám se, že bude vhodnější, když místo podrobného hodnocení jednotlivých referátů se zamyslíme nad tím, do jaké míry celkový průběh kartografické a fyzicko-geografické části sjezdových jednání splnil záměry XI. sjezdu a jaká poučení z toho plynou pro pořádání příštích sjezdů České společnosti zeměpisné.

Podle rozhodnutí ústředního výboru Čs. společnosti zeměpisné z r. 1967 neměla pracovní jednání XI. sjezdu být rozdělena do sekcí, nýbrž všechny referáty měly být předneseny v plénu. Důvodem pro toto rozhodnutí ústředního výboru ČSZ byl, jak uvádí sjezdový program vydaný v srpnu 1968, „celkový trend české a slovenské geografie ke komplexnímu pojetí vědního oboru geografie na podkladě interdisciplinární spolupráce“. Druhý záměr sjezdu, rovněž uvedený ve sjezdovém programu, byl dát převahu výměně názorů, diskusi a plánování práce nad přednášením referátů, a to proto, že „při dnešních... publikačních možnostech je na místě šíření vědeckých poznatků především literární formou“. Při tom se účastníkům XI. sjezdu přiznalo právo přinést „z různých oborů různé pracovní výsledky o různých oblastech Země nebo poznatky obecné tak, jak to dovoluje svoboda autorů na fóru celostátního sjezdu, umožňující jednat o kterémkoliv oboru geografické problematiky bez omezení“.

Z těchto záměrů byl na XI. sjezdu zcela uskutečněn záměr první, tj. jednání pouze v plénu. Z druhého záměru byla splněna pouze část související se svobod-

nou volbou účastníků sjezdu přednést referáty s tematikou podle jejich vlastní volby.

V kartografické a fyzickogeografické části sjezdového jednání se k předneseným referátům hovořilo velmi málo. Přitom diskuse měla většinou formu dotazů a nebyla výměnou nebo dokonce střetáním názorů. Pracovní zasedání kartografické a fyzickogeografické části XI. sjezdu mělo proto ráz pouhého sdělování výsledků práce jednotlivých autorů, a to většinou bez hlubší odezvy v posluchačstvu.

Nebyl tedy splněn záměr sjezdu dát diskusi převahu nad přednášením referátů. Podle mého mínění je to škoda, poněvadž sjezd je jediná příležitost, kdy se za poměrně dlouhé období sejdou geografové z celého našeho státu (domnívám se, že by bylo velmi prospěšné, kdyby se příštích sjezdů České společnosti zeměpisné účastňovali i geografové slovenští a naopak). Obširná diskuse, výměna názorů v tak širokém plénu by totiž mohla nejen vyřešit různé otázky, ale mohla by především sjednotit názory na závažné problémy týkající se všech geografů a zajistit tak další jednotný postup. Tato příležitost nebyla na olomouckém sjezdu r. 1969 využita.

Pokusím se nalézt odpověď na otázku, proč tomu tak bylo.

Výčet názvů referátů z oboru kartografie a fyzické geografie, který jsem uvedl, ukazuje, že přednesená sdělení nebyla nijak spjata po stránce tématické nebo územní jednotnosti. Poměrně úzká specifičnost témat pak ještě dále zužovala okruh těch, kteří by mohli do diskuse účinně zasáhnout.

K tomu přistoupila také okolnost, že referáty měly převážně povahu sdělení o výsledcích výzkumné práce autorů, avšak bez uvedení faktických dokladů nebo logických postupů, které přednášející k jejich závěrům přivedly. U některých referátů, zvláště z oboru kartografie, ráz přímých sdělení vyplýval z povahy jejich témat. Nebylo by proto za jiných okolností správné vynášet proti jejich pouze sdělovacímu zaměření námitky, tím spíše ne, že u kartografických referátů šlo vesměs o sdělení velmi zajímavá a obohacující geografické poznání. U jiných referátů, zvláště u některých z oboru geomorfologie, jsem však nedostatek argumentace pocítoval jako překážku objektivního posouzení správnosti autorových závěrů.

Jedna z příčin toho, proč se diskuse na kartografické a fyzickogeografické části plenárního zasedání nerozvinula do větší šíře a hloubky, vyplynula tedy podle mého mínění z pouze sdělovací povahy referátů. Druhá příčina spočívala v příliš velké tematické rozrůzněnosti a specifičnosti přednesených sdělení.

Tato druhá příčina souvisela s tím, že účastníkům sjezdu byla dána úplná volnost výběru témat, o nichž chtěli na plenárních zasedáních hovořit.

Domnívám se, že právo autorů na svobodnou volbu témat, právo, které v zásadě nijak nepopírám, by nebylo ohroženo, kdyby pro sjezdová jednání byl stanoven menší počet námětových okruhů, v jejichž rámci by si autoři vlastní téma sami zvolili. Námětové okruhy by se měly týkat jen problémů, které jsou závažné a potřebují brzké vyřešení, přičemž jsou takové povahy, že se na jejich řešení může a musí podílet co největší počet geografů. Výrazem „může podílet co největší počet geografů“ rozumím to, že nepůjde o problémy úzce specifikované. Výrazem „musí podílet co největší počet geografů“ rozumím to, že půjde o otázky širokého významu, u nichž velmi záleží na tom, aby jejich konečné řešení bylo obecně přijato a uznáváno a aby tedy vyplynulo z co nejširší výměny názorů. Takové problémy obecného významu jsou např. rajonizace ČSSR, výuka zeměpisu na školách různých stupňů aj. To jsou příklady námětových okruhů, které

by podle mého mínění měly být projednávány na plenárních zasedáních sjezdu.

Jsou i problémy sice širokého významu, ale po stránce odborné specializovanější, jako např. problém orografického členění ČSSR, který je v podstatě otázkou geomorfologickou, ale s důsledky pro veškerou geografickou práci, vědeckou i pedagogickou. Jiné problémy odborně užšího zaměření, tj. užšího zaměření z hlediska didaktického a metodického, se vyskytují v tzv. školské geografii (což je, mimochodem, termín velmi nevhodný) aj. Kdyby se ukázalo, že je potřebné takovéto užší námětové okruhy zařadit na sjezdová jednání, pak by bylo vhodné přistoupit opět k jednání v sekcích, školskou sekci nevyjímaje.

Projednávání otázek sice významných, ale velmi specializovaných, by bylo podle mého mínění vhodnější nezařazovat na jednání sjezdů, nýbrž dát je na pořad symposií, konferencí apod.

Z plenárních pracovních zasedání XI. sjezdu plyne podle mého názoru ještě jedno důležité poučení pro přípravu sjezdů příštích. Byly tam totiž předneseny některé referáty, i když jich nebylo mnoho (mám na mysli celé jednání sjezdu, nikoliv jen část kartografickou a fyzickogeografickou), které pro svou, neváhám říci ubohou úroveň na sjezd nepatřily. Bude proto nutné, aby při přípravě příštích sjezdů byly zřízeny komise, které podle plného předloženého znění referátů rozhodnou, které z nich budou přijaty a které zamítnuty. V takovém kritickém zhodnocení referátů nevidím žádné omezení práv účastníků sjezdu, neboť i naše geografické časopisy, jak je i jinde obvyklé, mají redakční rady, které kriticky hodnotí předložené práce a rozhodují o tom, zda jsou vhodné k uveřejnění v časopise či nikoliv. Úspěch sjezdů závisí především na jejich odborné úrovni.

(J. Krejčí)

b) *Hospodářská geografie na pracovním zasedání XI. sjezdu*

Hospodářská geografie byla na olomouckém sjezdu čs. geografů zastoupena 11 referáty, takže početně převažovala nad geografii fyzickou, i když přihlížíme k Buzkové příspěvku o tektonické deformaci denudačních plošin Štramberské vrchoviny. Při tom referát Stehlíkův o odnosu umělých hnojiv erozí měl také zaměření hospodářské stejně jako referát Zapletalův o antropogenním reliéfu Severomoravského kraje, který byl obsahově zvláště bohatý a opíral se o velké množství původního materiálu. Oba tyto referáty byly tím více pozoruhodné, že se zabývaly tématy jen zřídka sledovanými.

Také ve vlastní hospodářsko-geografické části měly některé referáty témata poměrně nová. S. Šprincová referovala o tzv. etapových městech v pojetí francouzské geografie cestovního ruchu, V. Gardavský a M. Havrlant o rekreačním zázemí velkoměstské resp. průmyslové aglomerace. Referát Gardavského byl obsahově bohatší a metodicky dobře promyšlený a přinášel m. j. pozoruhodný poznatek, že ve Středočeském kraji je maximum rekreačních chat soustředěno na minimálních rekreačních plochách a na území s nadměrným znečištěním ovzduší i řeky. Příspěvek Havrlantův byl méně propracován a jeho kartografické znázornění se spokojovalo s hrubými kvantitativně nerozlišenými symboly obrázkovými, tedy metodou v naší kartografii dávno překonanou.

Ostatní hospodářsko-geografické referáty (až na jeden) sledovaly dvě základní témata: funkční typizaci sídel a hospodářsko-geografickou rajonizaci. Prvním tématem se zabývali tři autoři, ale každý z nich užil poněkud jiné metody, a to nejen pro třídění hospodářských odvětví, ale také pokud jde o soubor, na němž se sleduje hospodářská struktura. O. Bašovský rozeznává 9 hospodářských

typů kromě 8 sociálních, Z. Láznická 15 typů, R. Prokop 15 typů, ale bez ohledu na zemědělství. Jeho odůvodnění, že „zemědělství se nepodílí na střediskových tendencích města“, nelze přijmout, neboť město je přece střediskem odbytu zemědělských výrobků svého okolí. Sledovaným základním souborem je u jednoho autora souhrn všech hospodářsky činných v místě bydlicích, u druhého jen osoby v městě pracující a do něho za práci dojíždějící, u třetího pak souhrn všech pracovních příležitostí v místě, což se vlastně kryje se souborem předcházejícím. V diskusi se mohly zhodnotit přednosti a nedostatky té které metody, ale nestalo se tak. Na Prokopově kartogramu měla být struktura rozlišena nejen graficky, ale také kvantitativně, to by však vyžadovalo lepší pojmové vymezení „střediskovosti“.

Referát Bašovského byl zaměřen širě, neboť na základě sociálně-ekonomické typizace vymezuje integrační rajony sledovaného území. Tomuto širokému a současně syntetizujícímu tématu jsou věnovány tři referáty, i když dva jsou více povahy analytické. J. Hůrský se zabývá otázkou dopravních předělů s hlediska „trojvrstevní“ koncepce Greenovy a ekonomické rajonizace, B. Nováková-Hřibová vymezuje podle obcí imigrační rajony Severomoravského kraje. Přitom nepokládá za správné, aby se blízko sebe ležící imigrační střediska uvažovala jako jedno, což je jistě názor diskusní. Pozoruhodný je její závěr, že imigrační rajony se zhruba shodují s rajony dojíždění do práce. Tu je však otázkou, zda taková shoda snad nesouvisí s volbou ukazatele.

Referát M. Blažka se obecně zabývá dvěma metodami pro vymezení zájmových území měst. Jedna se opírá o určení vybraných sociálně-ekonomických svazků mezi městem a okolním územím, druhá o rozložení výrobních sil, především koncentraci průmyslu. Diskusní je autorův názor, který pokládá všechny průmyslové uzly za jednotky stejného řádu, např. Brno stejně jako Znojmo nebo Břeclav. Při obou metodách se autor zabývá otázkou tzv. bílých míst. K tomu připomínáme, že je to základní problém hospodářské geografie, který nezná geografie fyzická, a který se jeví ve dvojí podobě. Sledujeme-li sociálně ekonomické svazky města s okolím, pak v zemích hospodářsky vyspělých sotva existují místa bez takových svazků. Sledujeme-li naproti tomu geografické rozložení průmyslových závodů, tu představují místa bez takových objektů ohromnou většinu území, např. v Československu nejméně 99 % a na Ostravsku 94 %, počítáme-li všechny zastavěné plochy, tedy nejen průmyslové. Jde tu o teoretický problém nulových hodnot, ale má i význam praktický, zvláště v kartografii.

Geografii jako celek měly za předmět rovněž tři referáty, a to především s hlediska jejího vyučování. M. Nosek pojednával o předmětu a úkolech školské geografie, M. Muchová o moderním programovém vyučování geografie a J. Winter o regionálním principu a regionální práci se zdůrazněním opomíjené u nás vlastivědy. S velkým zájmem se setkal referát D. Loučka o postavení geografie ve velké Československé encyklopedii, o jejímž vydávání rozhodlo presidium Československé akademie věd v červnu 1967. Podle předběžného návrhu by zeměpisný obsah představoval asi 10 % rozsahu celého díla, tedy o něco méně než v analogických encyklopediích polských, německých nebo amerických.

Dva sjezdové referáty značně vybočovaly z rámce hospodářské geografie: referát Jiřího Krále o radioantropogeografii a J. Podlouckého o orientačním zkoumání vlivu sluneční expozice na růst kukuřice.

Zastoupení hospodářské geografie na XI. sjezdu můžeme hodnotit příznivě potud, že referáty měly většinou dobrou úroveň, že jich bylo více než na X. sjezdu a že byly tematicky poměrně soustředěné. Nepříznivým rysem naproti

tomu byla slabá duchovní účast pléna. Vzešlo z něho několik dotazů a připomínek, ale vědeckých otázek se nedotkly, nanejvýš požadavkem terminologického slovníku a statistických dat o nejmenších územních jednotkách. Jinak se diskuse týkala záležitostí organizačních, hlavně školských. Otázka středoškolských učebnic zeměpisu, kterou připomínal ve svém úvodním referátu předseda Společnosti, se nestala předmětem širší diskuse stejně jako se jí nestala na sjezdu prešovském.

Pro příští sjezd navrhuji jedno téma už nyní, aby bylo dost času na jeho zpracování. Vzhledem k tomu, že mezi účastníky sjezdu jsou podstatně zastoupeni středoškolští profesori, navrhuji, aby jedním z hlavních témat byly vybrané kapitoly z hospodářského zeměpisu, které by prohloubily a aktualizovaly předepsanou látku středoškolských učebnic. Týkaly by se všeobecného i regionálního zeměpisu. Podávaly by jednak geografický přehled velikých oblastí, jako např. států Evropského hospodářského společenství, Přední Asie, nebo Jižní Ameriky, jednak by v novějším pojetí referovaly o významu a prostředcích geografie zemědělství, geografie průmyslu apod. Takové příspěvky by přinesly účastníkům sjezdu nesporný užitek a mohly by obohatit a oživit vyučování zeměpisu. (J. Korčák)

Souběžně s plenárním zasedáním probíhalo odděleně *jednání posluchačů a členů akademických odborů ČSZ*. Bylo na něm předneseno 11 referátů a zpráv. Posluchači si na těchto jednáních také vyměnili zkušenosti o tom, jak se liší výuka geografických disciplín na jednotlivých fakultách ČSSR. Zvláště se v diskusích zaměřili také na problematiku vysokoškolských učebních textů, geografických exkurzí, organizací akademických odborů a umisťování absolventů studia geografie do zaměstnání. Závěry těchto jednání vyústily v usnesení, jehož část byla přejata i do celosjezdové rezoluce.

Krátce po skončení přednáškové části prvního dne sjezdu konalo se v témž sále *valné shromáždění Československé společnosti zeměpisné*. V první jeho části byla oficiálně vyhlášena federalizace Československé společnosti zeměpisné při ČSAV a formálně založena Česká společnost zeměpisná, když Slovenská zeměpisná společnost pracovala samostatně už od r. 1955. (Česká společnost zeměvědná vznikla v r. 1894; v r. 1920 byla změněna v Československou společnost zeměpisnou a 1. července 1969 v Českou společnost zeměpisnou při ČSAV.)

Po odchodu slovenských zástupců pokračovala členská schůze za účasti 153 členů jako valné shromáždění České společnosti zeměpisné. Na jeho programu byla jednak zpráva o činnosti ústředního výboru ČSZ za uplynulé období, jednak zvolení nového výboru na další 3 roky. O tomto valném shromáždění ČSZ přinášíme samostatnou informaci v rubrice Zprávy z ČSZ na str. 374.

Závěr sjezdových jednání dne 2. července 1969 řídil již nově zvolený předseda ČSZ dr. F. Nekovář. Ve stručném závěrečném projevu poděkoval za důvěru, které se mu dostalo zvolením do této vysoké funkce, a nastínil některé důležité, avšak obtížné úkoly, před nimiž ČSZ nyní stojí. Vyslovil upřímný dík všem, kteří sjezd obětavě připravovali i těm, kteří se přičinili o jeho zdařilý průběh. Předtím navrhová komise shromáždila podněty a připomínky došlé z jednotlivých poboček i z pléna a její předseda prof. J. Rubín přednesl návrh sjezdových usnesení. Podle záměrů komise mají tato usnesení sloužit k obnově konkrétní reálné požadavky členstva a být základním vodítkem pro činnost ústředního výboru ČSZ v období mezi XI. a XII. sjezdem. Po obšírnější diskusi k bodu 4 a zejména 5 bylo nakonec přijato toto znění:

Valné shromáždění České společnosti zeměpisné, konané při příležitosti XI. sjezdu československých geografů v Olomouci 1969, ukládá nově zvolenému ústřednímu výboru:

1. Zhodnotit usnesení předcházejících sjezdů československých geografů; upustit od řešení těch, která jsou za dané situace nesplnitelná a zajistit obsahové a časové plnění ostatních usnesení.

2. Ziskat místnost vhodnou pro umístění knihovny České společnosti zeměpisné a tuto knihovnu uvést do provozu.

3. Věnovat větší pozornost problémům školské geografie a v této souvislosti jednat s ministerstvem školství o obtížích při umísťování absolventů geografie, zatímco zeměpisu stále ještě vyučují síly bez odborné kvalifikace. Zařadit na příští sjezd jako jednu z hlavních tematiku školské geografie s návrhy na řešení stávajících nedostatků.

4. Vycházeje z dříve předloženého návrhu pražské pobočky ČSZ ustavit redakční radu, popřípadě další potřebné orgány, a zahájit přípravy k vydání geografického terminologického slovníku péči České společnosti zeměpisné. Přitom přihlížet k tomu, aby bylo využito pracovní kapacity nebo již vykonané práce autorů z hlavních geografických pracovišť, popřípadě dalších odborníků.

5. Doporučit Geografickému ústavu ČSAV, aby při vymezování orografických celků a při stanovení jejich názvů během přípravy mapy fyzicko-geografických rajonů ČSR, využil spolupráce ČSZ jako celku i jejich příslušných komisí. Za tím účelem vytvoří výbor širší názvoslovnou komisí, která bude partnerem GÚ ČSAV.

6. S přihlédnutím k mezinárodní praxi působit ke sjednocení zeměpisného názvosloví různých jazykových oblastí (zejména orientální), kterého má být používáno v českých mapách a v české zeměpisné literatuře.

7. Věnovat plnou pozornost a podporu exkurzní a expediční činnosti jednotlivých poboček i akcím centrálně organizovaným, zajišťovat jejich odbornou náplň a organizaci.

8. Hájit příslušnost klimatologie ke geografii a na tomto základě hájit též odborné a stavovské zájmy prostřednictvím příslušné oborové komise ministerstva školství a prostřednictvím vědeckého kolegia a geografie ČSAV a ve Státní komisi pro vědecké hodnosti, a to ve všech případech, kde by tyto zájmy byly ohroženy.

9. Podnítit příslušná pracoviště Slovenské akademie věd a University Komenského, aby zajistily vypracování mapy antropogenních forem reliéfu Slovenska v souladu s edicí, kterou pro ČSR připravuje Geografický ústav ČSAV.

10. Prostřednictvím poboček českobudějovické a pražské uspořádat příští sjezd ČSZ v r. 1972 v Českých Budějovicích.

11. Podávat členstvu pravidelné zprávy o plnění těchto usnesení nejméně jednou ročně ve Slovníku ČSZ a konečnou zprávu na příštím sjezdu českých geografů.

ZPRÁVA O SJEZDOVÝCH EXKURZÍCH

Zahájením exkurzí převzala vedení sjezdu od pracovního sjezdového předsednictva opět pořádací pobočka. Ve čtvrtek dne 3. července v 7.30 hod. odjely tři autobusy se 115 členy sjezdu směrem k Bruntálu, Krnovu a Osoblaze. Tak velký počet účastníků lze vysvětlit poměrně velkou přitažlivostí trasy, která byla vedena do obecně málo známé oblasti naší republiky — do nejzazších částí *Osoblažského a Javornického výběžku*. Kromě toho bylo účastníkům známo, že v těchto územích se v posledních letech konaly nové geografické výzkumy, takže výklady o ně se opírající budou náležitě aktuální.

Na první zastávce předvedl RNDr. O. Stehlik, CSc., se svými spolupracovníky z GÚ ČSAV řízení přístroje pro letecké snímkování drobných tvarů reliéfu — leteckého modelu se zamontovaným fotoaparát, který provedl aerofotografie vymezeného území, na němž let pozorovali účastníci exkurze. Údaje o přístroji jsou ve sjezdovém tisku „Průvodce...“ na str. 105—107.

Druhá zastávka byla neplánovaná a uskutečnila se jen na přání četných účastníků exkurze: RNDr. L. Zapletal, CSc., podal běžně známý výklad na *Uhlířském vrchu* u jedinečného odkryvu v ploché kupě stratovulkánu s pyroklastickým materiálem všech druhů ve školsky znázorněné šíři a dostupnosti. Tato výkladově vděčná a několikrát geomorfology zpracovaná lokalita nebyla včleněna do exkurzního plánu proto, že byla v trase exkurze už na VIII. sjezdu československých zeměpisců v Opavě 1959 a od té doby nedošlo na lokalitě k novým poznáním.

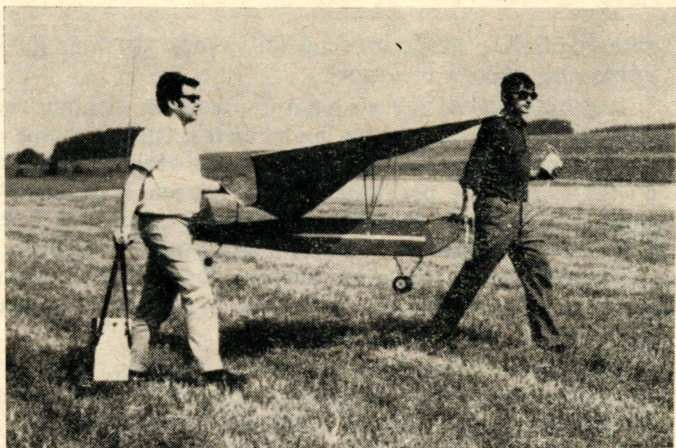
Po ubytování a obědě členů sjezdu v Krnově pokračovala exkurze podle plánu na *Osoblažsko*. Výklady na všech lokalitách podal L. Zapletal, který je od r. 1965 vedoucím komplexního geografického výzkumu Osoblažska v rámci státního úkolu III-0-1 na katedře geografie přírodovědecké fakulty University Palackého. V rámci fyzicko-geografických výkladů, zvláště geomorfologických, se zaměřil na praktické terénní ukázky dříve neznámých jevů, které geograficky charakterizoval stručně v exkurzním itineráři [Průvodce k exkurzím XI. sjezdu..., str. 76—84] a podrobně v zeměpisné monografii o Osoblažsku z r. 1967 [Acta Univ. Palackianae, Geografie — geologie, č. 7, 365 stran]. Zvláště bohatá byla diskuse na bývalém nunakolu v Liptani, kterou podnítily geomorfologové z pražské školy prof. J. Kunskeho. U nejšířšího pléna měla největší odezvu prohlídka málo známého města Osoblahy, které v minulých desetiletích změnilo svou geografickou podstatu tak, jako málokteré jiné město ČSSR. Při styku exkurzní trasy s československo-polskými státními hranicemi podal výklad jejich problematiky v Pelhřimovech dr. J. Schulz, CSc. Pro nepřízeň počasí a také z časových důvodů se neuskutečnila prohlídka pseudokrasového území u Bohušova.

Exkurze byla zakončena v předvečerních hodinách na vrcholu kopce Cvilína, bývalého nunataku, kde podali podrobnou komplexní geografickou charakteristiku *Krnova* autoři geografické monografie *Krnova*, připravené k XI. sjezdu [V. Blucha a L. Zapletal: *Krnov*, 212 stran], vydané však až v prosinci 1969.

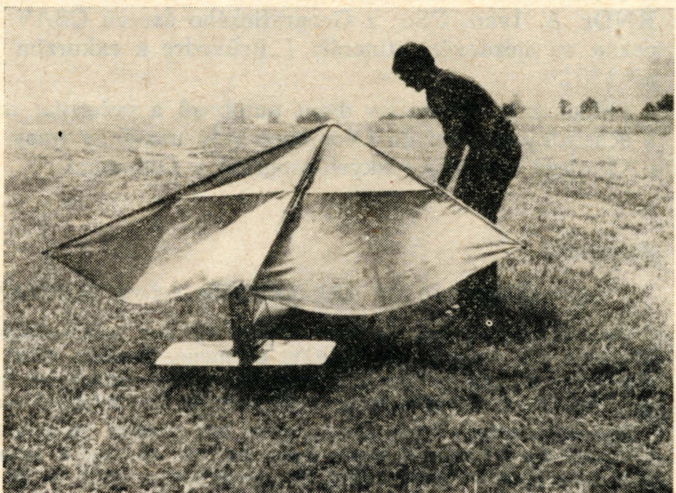
Ve večerních hodinách využila velká část účastníků exkurze možnosti nákupu látek v továrně Karnola, která pro ně umožnila mimořádný prodej v 21 hodin přímo v továrně.

Ve druhém exkurzním dni se účastníci exkurze rozdělili do dvou částí: ve dvou autobusech do krnovských továren Varhany a Karnola, třetí autobus odjel do Rychlebských hor v Javornickém výběžku. V dopoledních hodinách navštívila dele-

2. Letadélko Geografického ústavu ČSAV se zamontovaným fotoaparátom Flexaret předvedené první den exkurze dr. O. Stehlíkem, CSc. Je řízeno ze země pomocí krátkovlnné vysílačky a může fotografovat z výšky drobné tvary reliéfu.

3. Pohled na letadélko shora.

4. Poloha letadélka při startu. Za příznivých povětrnostních podmínek dosahuje model výše 200—300 m nad zemí, rychlosti 2—11 m/s a vydrží ve vzduchu 20—25 minut.

[Snímky J. Rubin.]

gace členů XI. sjezdu, vedená univ. prof. dr. ing. J. Cablíkem, DrSc., předsedu národního výboru v Krnově.

Prohlídka závodu *V a r h a n y* umožnila členům sjezdu shlédnout nejsvráznější průmyslovou výrobu hudebních nástrojů, která má své tradiční výrobky na světové úrovni a svým rozsahem je druhým největším závodem svého druhu na světě, přestože poskytuje obživu asi jen 1 % krnovských obyvatel zaměstnaných v průmyslu. Prohlídka textilního průmyslu v závodě *K a r n o l a*, který v Krnově zaměstnává asi 4 000 osob, byla atraktivní. Na obou exkurzích byly předneseny pouze obligátní negeografické výklady technologické, když charakteristiky z oboru geografie průmyslu uvádí výše zmíněná geografická monografie o Krnovu.

Účastníci *exkurze do Javornického výběžku*, která byla rovněž velmi úspěšná, se zaměřili především na problematiku okrajového svahu Rychlebských hor a na rekonstrukci pleistocenního zalednění. Atraktivní byly výklady o zvětrávání žul a o lamačství v okolí Žulové. Tuto část exkurze vedl znalec javornické oblasti RNDr. A. Ivan, CSc., z Geografického ústavu ČSAV v Brně. Její náplň je popsána ve sjezdovém itineráři [„Průvodce k exkurzím XI. sjezdu...“, str. 127 až 130].

Odpoledním návratem dvou autobusů a večerním návratem třetího autobusu s účastníky exkurzí do Olomouce byly uzavřeny trasy sjezdových exkurzí a tím i XI. sjezd československých geografů v Olomouci.

Abstract:

XIth CONGRESS OF THE CZECHOSLOVAK GEOGRAPHERS IN OLOMOUC

The authors present a short report on the proceedings of the XIth Congress of Czechoslovak Geographers held in Olomouc, Moravia, from June 30th to July 4th 1969. The original date of the congress had to be postponed because the entry of armies into the Czechoslovakia made it impossible for technical reasons to arrange it in time.

The geographers from abroad were not present on this congress; however 250 geographers from Czechoslovakia were present and more than 30 scientific reports were read. The programme included two excursions — one in the area of Osoblaha, the other in the Rychlebské Mountains (the pleistocene continental glaciation), North-Western Moravia.

The congress was also acquainted with the fact that the Czechoslovak Geographical Society has become a federal institution divided into the Czech Geographical Society (Prague) and the Slovak Geographical Society (Bratislava).

The next congress of the Czech geographers will take place in 1972 in České Budějovice, Southern Bohemia.